

ԲՀԱԴԱՎԱԴԻՏԻՏԱՌ ԿԱՄ ԵՐԱՆԵԼՈՒ ԵՐԳԸ.

(Տարունակուրփին)

ԺԲ.

Արջունան խօսեց.

Նոքա որ եօդայով միացած միշտ ծառայում են քեզ,
և նոքա որ Անբաժանելուն և Անտեսանելուն են հետեւում,
ովքե՞ր աւելի լաւ են ճանաչում եօդան:

Կրիչնան խօսեց.

Նոքա որ ինձ նուիրելով իրենց միտքը, անդադար ծառայում են ինձ լի ջերմեռանդ հաւատքով, նոքա ինձ համար գերադոյն եօդիներն են:

Բայց նոքա որ ծառայում են անբաժանելի, անտեսանելի, անզգալի, ամենուրեք, անիմանալի, գերադոյն, անշարժելի, անփոփոխելի էակին,

Ու նուանելով իրենց զգայալաններն ու հաւասարակշեռ պահելով իրենց միտքը՝ հըճւում են համայն էակների բարութեամբ, նոքա էլ հասնում են ինձ:

Ծանր կը լինի իրենց պատիժը, եթէ իրենց միտքը հետապնդի Անտեսանելուն. ոքովհետեւ Անտեսանելու ընթացքը դժուար է մարմնաւոր իրերով ըմբռնել:

Նոքա որ բոլոր դործերից ինձ համար հրաժարուած են ու անդադրում եօդայով միմիայն ինձ են նայում ու ծառայում,

Նրանց ես փրկում եմ շուտով մահուան հետեանքների այս ծովից, որովհետեւ նոքա ինձ են հետեւմ մտքով:

Ի՞նձ յանձնիր ուրեմն քո միտքը, եմ մէջ հանգստացրուք ու բանականութիւնը, և զու շուտով կը բնակուես իմ մէջ անտարակոյս:

Եթէ դու քո միտքը ինձ յանձնել չես կարող հաստատուն կերպով, այս ժամանակ յարատենութեան եօդայով աշխատիր ինձ հասնել:

Եթէ յարատենութեան ես բնդունակ չես, դործի՛ր միշտ իմ կամքով, և դործելով միայն ինձ հանելի դործեր, դու կը հասնես կատարելութեան:

Կակ թէ այս էլ անկարող ես կատարել, դարձիր եօդային. և բոլոր դործերից հրաժարելով ընկճի՛ր քեզ:

Որովհետեւ յարատենութիւնից աւելի լաւ է դիտութիւնը.

զիսութենից առելի բարձր է հայեցողութիւնը. հայեցողութիւնից առելի բարձր է զործերից հրաժարումը. և հրաժարումն մաս է երջանելութիւնը:

Այ մի հակի համար ատելութիւն չունեցող, բարի և ողորման, առանց ևստիրութեան, առանց պատուախնդրութեան, հանոյքի և նեղութեան առաջ անտարբեր, համըերանար,

Ուրախ, միշտ Աօգոստի միացած, անձնի շխան, հաստատակամ, միաբն ու բանականութիւնը ինձ յարած և ինձ ծառայոց մեջը իմ սիրելին է:

Կամաց յետին մարի, մարուր, ճարտար, անտարբեր, անխռով, բուրոր ձեռաբարկած զործերից հեռու և ինձ ծառայող մարզը նույսէն իմ սիրելին է:

Ով չի հրեւում, չի ստում, չի տիրում, չի ցաւում, արթուր ինեան ու անյաջոցութեան մէջ անտարբեր է ինձ ծառայելու համար, Կամաց, Կամ իմ սիրելին է:

Ոնտարքիր պէսի թշնամին ու բարեկամը, պէսի պատեւն ու անպատճառի թիւնը, պէսի ցուրաք, տաքը, հաճոյքն ու սուր, ազտո քանիս թիւնը,

Ոնտարքիր պէսի նախատանքն ու գովառանքը, լուսկեաց, միշտ զոհունակի, անտառի, հաստատակամ, ինձ ծառայող մարզը իմ սիրելին է:

Ուստի նորս որ տնօւնութեան խնձորքն, ինչպէս առաջ, մասնակիում են յերանակաց հաւատութիւն և իմ մասին մեջն մասնակիութիւն իմ իմ առնեանքանից հաւատեցաւ:

Ոյսեազ վերաբեր և Բնազարացին՝ առանելութեաց զրախը այս անոնք և Պատամանին եւզաւ:

ՀՅ.

Արքանան խոնցը

Այս մասնակ զաւում է անոնք, և ոչ այս զաւում՝ նշան պիտունին զաւում են անոնք պազարութ:

Վեհաջ պազարութ են անոնք նշանին մէջ ու անոնք ի անոնք պազարութ պահանձնաց անոնք անոնք պահանձնաց անոնք:

թէ ի՞նչ է նիւթը, իր յատկութիւնները, իր ձեռփախութիւնները, իր ծագումը, թէ ի՞նչ է միտք և իր կարողութիւնները—զբանք սովորիր ինձանից համառօտակի:

Խմասոռւնները շատ անդամ զանազան երգերի մէջ երգել են այս նիւթերն առանձին առանձին, նոյնպէս Ռուսական Սուտրանների մէջ, որոնք խոսում են, ու պատուի պատճառների մասին:

Կակների մէջ սկզբունքները, եռը, բանականութիւնն ու վերացուկանը. առանձիւկ զգայուրանները և հինգ զգացութիւնները,

Ցանկութիւնը, առելութիւնը, հանոյքը, ցաւը, երեսկայութիւնը, հառկացութիւնը, խորհրդածութիւնը,—ան նիւթը համառօտակի իր ձեռփախութիւններով միտքին:

Համեստութիւնը, անկեզծութիւնը, հեզութիւնը, հոմըրերութիւնը, շետակութիւնը, ուսուցիչ յարդարը, մասրութիւնը, հաստատակամութիւնը, անձնի շինուագութիւնը,

Զգայութեան մէջ անտարրերութիւնը, անհոտութիւնը, ինչպէս և ձնունդը, մահը, ձերութիւնը, հիւմութիւնը, ցաւն ու մեղքը նկատի ունենալը,

Անձնազոհութիւնը, չյարուել զաւակի, ինո՞ց, տան և ոյլ երերի, մշտնջենաւոր հոգեկան անտարրերութիւն ցունեալի և անցանկալի բաներում:

Ինձ հետ միշտ նօգայով միացած հաստատուն ու յիրմեռանդ պաշտամունքը, մենաւոր մի գայրում առանձիւթիւնը, աշխարհացին հանոյքներից ըաշուիր:

Դերադոյն հոգու յաւիտենական հանաշողութիւնը, երշմարտութեան հանաշողութեամբ ձեռք բերուած հայեացըր, ահա ի՞նչն է կոչւում զիտութիւն+ որտ հակառակը ազիտութիւնն է:

Վեշ ոք պէտք է զիտեալ ես իր պատմեմ քեզ, որը սովորելով անմահութիւն է հաշտեում մարդ: Անոկիցին ու գեղագոյն թրահման ոչ իւթիւն է, ոչ անշաւթիւն:

Ամենուրեք ձեռք ու ոտք, ամենուրեք այլք, զյութ ու զէժք, ամենուրեք լսողութիւն, ուս մեռմ է, այլբարենում ամեն ինչ ընդդրկելով:

Ե՞լոշ զգայական կարողութիւնները լուսուուրում է: Առանձինց ոչ մը զգայական ուշեւուալու+ ամելցից անշատ, ամենցի նեցուելու է նաև առանց եղանակից թաքանացում է: Պար եղանակները:

Կակներից նեցա է ու զույս է, շաղաւու է ու մեղաք, իր անուղութեան պատճառամբ մետքանից է, թէ ենուից և թէ մատեց:

Առանց բաժանուելու էակների մէջ՝ բաշխուած է նա նոցա մէջ։ Էակների տածիչ նրանց նա իր մէջ է ծծում ու արձակում։

Խռւառոքների լոյսն է խաւարից այն կողմ։ Գիտութեւն, գիտութեան առարկայ, գիտութեան նպատակ, ամէնքի սըստումն է նա։

Ահա այս է Նիւթը, Գիտութեւնը և գիտութեան առարկան համառօտելի բացատրած։ Իմ ծառան սովորելով սրանք՝ լիմ էութեանն է հասնում։

Գիտցիր թէ Բնութեւնն ու Առնական զօրութեւնը՝ աշնոկիզըն են երկուսն էլ։ Վոփոխութեւններն ու Եղանակաւորումները ընութեւնից են ծագում։

Մարմնաւոր դորձողութեան մէջ դորձիչ պատճառը ընութեւնն է։ Առնական զօրութեւնը հաճոյքն ու ցաւն զգացող պատճառյ։ Է։

Որովհետեւ Առնական զօրութեւնը Բնութեան մէջ մնալով զգում է ընութեւնից ծնած Եղանակաւորումները, ուստի ձդակելով այս Եղանակաւորումներին՝ մի բարի կամ չար արշանզում ծնւռում է։

Հանդիսանան ու ազգաբար, տածիչ, զգացող, մեծագոյն տէր, զերազոյն հոգի ընակաւած մէր մարմնում։ Ահա զերազոյն Առնական զօրութեւնը։

Ով ճանաչում է Առնական զօրութեւնը, ընութեւնն ու իր Եղանակաւորումները, ինչ պայմանի մէջ էլ լինի, նա այլ ես չի վերածնիլ։

Ոմանք տեսնում են Հոգին իրանց անձում ու իրանց անձի համեմատ։ ուրիշներ բանապաշտ ինքնահայեցողութեան Եօդայով, ուրիշներ Գործի Եօդայով։

Եսկ ուրիշներ անգետ լինելով սովորում են ուրիշներից ու դորձազրում։ սորա բոլորը Առաւածային զիտութեան անձնատուր՝ ազտառում են մահուանից։

Եըր ծնւռում է մէկը՝ շարժուն կամ անշարժ, զիտցիր թէ նա Նիւթի և Նիւթի զաղափարի միւացումից է առաջանում։

Ով հաւասարապէս ըուլոր էակների մէջ տարածուած է ընդունում այս զերազոյն ոկզբունքը, և նոցա կորուսնի ժամանակ անկորուստ, նա ճիշտ է տեսնում։

Միշտ նոյն և ամէն տեղ ներկայ համարելով այս ոկզբունքը, նա չի մեղանչում ինքն իրան և մտնում է զերազոյն ճանապարհը։

Ով մտածում է թէ ընութեւնը դորձողութեանց դորձիչ պատճառն է միշտ, և իր անձը անզործ է նա ճիշտ է մտածում։

Ով էակների անհատական էութիւնը միութեան մէջ է ընդունում և նրանից է համարում նրա զարգացումը, նա դէպի բրահման է դնում:

Անսկիզբ ու ոռանց եղանակաւորութեանց, այս անայլայլելի գերադոյն հոգին, թէս մարմնի մէջ, բայց չեղոք դորձում, չի ապականում:

Ինչպէս ամենուրեք տարածուած օդը իր անօսրութեան պատճառով չի ապականում, նոյնպէս ամենուրեք մարմնի մէջ ընտկուած հոգին չի ապականում:

Ինչպէս Արեգակը մեն-մենակ լուսաւորում է ամբողջ այս աշխարհը, այնպէս էլ Գաղափարը լուսաւորում է նիւթը:

Ովքեր նիւթի ու նիւթի գաղափարի տարբերութիւնը, և ընութեան կապանքից էակների աղատումը տեսնում են դիտութեան աչքերով, նոքա դնում են Գերադոյնին:

Այսիդ վերջանում է Բհազալաղզի՛տա՛յի սասներեբեռդ գլուխը՝ ուի անունն է Նիւթի և Նիւթի գաղափարի սարքերութեան նօգա:

ԺԴ.

ԿՐԻԵԲԱԾ ԽՈՍԿԵ.

Դերագոյն գիտութիւնն եմ պատմում քեզ, գիտութիւնների ծայրագոյն գիտութիւնը, որը ճանաչելով ըոլոր մենակեացները՝ գելագոյն երջանկութեան գնացին:

Այս գիտութեան մէջ թափանցելով ու իմ զրութեան խելամնւութեան լինելով՝ Ոտեղծագործութեան օքը նրանք չեն պերածնում և մարմինների քայլայումը նրանց չի վնասում:

Իմ արդանդը մեծ Բրահման է. այսուեղ սերմը դնում եմ ես. և դա ըոլոր էակների էութիւնն է դառնում:

Բոլոր արդանդների մէջ ծնունդ տռած մարմիններից, Բրահման է մեծագոյն արդանդը և ես բեղմնաւորիչ հայրը:

Ճշմարտութիւն, ընազդ ու խաւար. ահա ընութիւնից ծնած եղանակաւորումները, որ մարմնին են կապում անայլայլ հոգին:

Այստեղ ճշմարտութիւնը իր անտպականութեամբ վայլուն ու առողջ կապում է նրան երջանկութեան ու գիտութեան ձգտումով:

Բնազդը՝ աղդակից կրքին ու ծնած ախորժակից, կապում է հոգին դորձի ձգտումով:

իսկ խաւարը՝ ծնուժ տղիտութիւնից ու խռովիչ ըուոր հաղիների, կապում է նրան ապշութեամբ. ծուլութեամբ և թմրութեամբ:

ձշմարտութիւնը քաղցրութեամբ է գրաւում, ընազդը գործով, իսկ խաւարը ծածկելով դիտութիւնը՝ գրաւում է ապշութեամբ:

ձշմարտութիւնը ծնուժ է ընազդի ու խաւարի պարտութեամբ. ընազդը խաւարի ու ձշմարտութեան պարտութեամբ. իսկ խաւարը ճշմարտութեան և ընազդի պարտութեամբ:

Եթե ըուլոր գոներից մեր մարմնի մէջ թափանցում է դիտութեան լոյսը, այն ժամանակ ճշմարտութիւնը հասունանում է:

Դորձերի ձեռնարկութեան և առաջ տանելու եռանդը, անհանգստութիւնը, տենչանքը ծնուժ և հասունացած ընազդից:

Եթե ճշմարտութեան հասուն ժամանակ քայլայումն հասնում է մահկանացուի մարմնին, այն ժամանակ ճշմարտակեների անարատ աշխարհն է գնում նու:

Եթե ընազդի ժամանակ է քայլայում, վերածնութ է գործունեաների մէջ, իսկ եթե խաւարի մէջ է քայլայում, վերածնութ է, մի աղուշի արգանդում:

Խարի գործի պառւղը կոչւում է ճշմարիտ ու անարտաքնազդի պառւղը գժրախտութիւնն է. խաւարի պառւղը տղիտութիւնն է:

Ճշմարտութիւնից ծագում է դիտութիւնը, ընազդից եռանդը, խաւարից ապշութիւնը, մոլորութիւն ու աղիտութիւն:

Եթեինք են գնում ճշմարտագետները. միջավայրում մտում են ընտղղականները. իսկ ստորաքարշ խաւարամիաները դժոխն հն գնում:

Ով իմանում է թէ այս երեք Յատկութիւններից դուքս ու թիշտական չկայ, և թէ ո՞րն է այս Յատկութեանց դերագոյնը, նա իմ էռութեանն է դիմում:

Ով անցել է մարմնի մէջ ու մարմնից առաջացած այս երեք Յատկութիւնները, նա ծնունդից, մահից, ձերութիւնից ու ցաւից ազատում է և անմահութիւնը հաշակում:

Արքունիան խօսեց.

Ի՞նչ նշան ունի նա որ այս երեք Յատկութիւններն ան-

ցել է, ի՞նչպէս է վարւում, և ի՞նչպէս է անցնում այս երեք
յատկութիւնները:

Կրիտիան խօսեց.

Ով ստուգութիւնը, դործունէութիւնը և մոլորութիւնը
չեւ ատում նոցա ներկայութեան ժամանակ, և նրանց բացա-
կայութեան ժամանակ նրանց չեւ ցանկանում,

Եւ իրը օտար հանդիսատես է լինում Յատկութեանց
զարգացման և չի յուզւում, ու գՅատկութիւններն ընթանում
են» ասում ու հեռանում է հանդարտութեամբ,

Ոնտարբեր դէպի հաճոյքն ու ցաւը, անձնիշխան, որ նոյն
է համարում հողի կոյտը, քարն ու ոսկին, հաւասարակշիռ
ուրախութեան ու տիսրութեան, դովասանքի ու անարգանքի,
Պատուի ու նախատինքի, բարեկամի ու թշնամու մէջ,
որ իր բոլոր դործերից հրաժարուած է, նա անցել է Յատկու-
թիւնները:

Ով որ ինձ անփոփոխելի պաշտամունքի եօդայով ծառա-
յում է, նա այս երեք Յատկութիւններն անցնելով Բրահմայի
էութեան հաղորդակցում է:

Որովհետեւ ընակարանն եմ ես Բրահմայի, ու անայլայլ
անմահութեան, ու յաւիտենական արդարութեան, ու ան-
վախճան երջանկութեան:

Այսեղ վերջանում է Բհագավաղգի՛տա՛յի տասնըութերորդ
գիրքը, որի անունն է Երեք Յատկութեանց տարբերութեան եօդա.

(Հարունակելի)

Հ. Ա. Ճառեան

